

The Effect of Family Functioning on the Incidence of Delinquency in adolescents in Tehran Correctional Center

تأثیر عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری در نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر تهران

Armindokht Ahmadi, M.A

Psychology and education of exceptional children, Islamic Azad University, Science and Research Branch, Tehran, Iran.

Seyed Mehdi Saberi, M.D

Legal Medicine Research Center, Legal Medicine Organization, Tehran, Iran.

Seyed Saeed Poornaghash Tehrani, Ph.D

Faculty of Psychology and Education, Tehran University, Tehran, Iran.

Ali Akbar Arjmandnia, Ph.D

Psychology and education of exceptional children, University of Tehran, Tehran, Iran.

آرمیندخت احمدی

دانشجوی دکتری روانشناسی، دانشگاه آزاد اسلامی واحد علوم و تحقیقات تهران، تهران، ایران.

سید مهدی صابری*

مرکز تحقیقات پزشکی قانونی، سازمان پزشکی قانونی کشور، تهران، ایران.

سیدسعید پورنقاش تهرانی

دانشکده روان‌شناسی و علوم تربیتی دانشگاه تهران، تهران، ایران.

علی اکبر ارجمندنیا

گروه روان‌شناسی و آموزش کودکان استثنایی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

Abstract

The purpose of this study was to investigate the effect of family functioning on delinquency in delinquent adolescents in Tehran Correctional and Rehabilitation Center. This is a descriptive and correlational study. Statistic society included delinquent adolescents who were in the Correctional Center. Of 300 adolescents who had stayed in correctional center in 1396, there were 175 adolescents who had at least two times referred to correctional center. They were being selected and assessed as the study group. Mc -Master Family Assessment Questionnaire (Epstein, Baldwin & Bishop, 1983) was been used to measure the family function and the Multidimensional Delinquency Scale of Adolescents and Youth Corporations (Sahami, 1396) to measure delinquency in the study. The results showed that family function explained 56 percent of variance of delinquency. Lack of emotional companionship with beta 12, failure to resolve the problem with beta 9.05, lack of control behavior with beta 7.7, lack of emotional integrity with beta 6.8, lack of communication with beta 3.6, and failure to handle correct roles with beta 2.8 are Suitable predictors for delinquency.

Key words: delinquency, adolescents, family functioning.

چکیده

هدف این پژوهش بررسی تأثیر عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری در نوجوانان کانون اصلاح و تربیت شهر تهران بود. روش پژوهش از نوع توصیفی همبستگی و جامعه آماری شامل نوجوانان بزهکار مقیم کانون اصلاح و تربیت بود. از ۳۰۰ نفر نوجوان مقیم کانون اصلاح و تربیت در سال ۱۳۹۶ تعداد ۱۷۵ نفر از آنان، نوجوانانی بودند که حداقل برای دومین بار به کانون اصلاح و تربیت ارجاع شده و به‌عنوان نمونه بزهکار مورد ارزیابی قرار گرفتند. برای ارزیابی عملکرد خانواده از پرسشنامه سنجش خانواده مک ماستر (Epstein, Baldwin & Bishop, 1983) و برای سنجش میزان بزهکاری از مقیاس بزهکاری چندبعدی نوجوانان و جوانان (Sahami, 2017) استفاده شد. استفاده شد. یافته‌های پژوهش نشان داد عملکرد خانواده در سطح ۹۹ درصد اطمینان، ۵۶ درصد از واریانس بزهکاری را تبیین می‌کند و عدم همراهی عاطفی با بنای ۱۲، ناتوانی در حل مشکل با بنای ۹/۰۵، عدم کنترل رفتار با بنای ۷/۷، فقدان آمیزش عاطفی با بنای ۶/۸، فقدان ارتباط با بنای ۳/۶ و عدم ایفای صحیح نقش‌ها با بنای ۲/۸ بر بزهکاری تأثیر دارند.

واژه‌های کلیدی: بزهکاری، نوجوانان، عملکرد خانواده.

*. نویسنده مسئول: saberi_md@yahoo.com

مقدمه

در بیشتر جوامع، بزه^۱ به‌عنوان رفتاری قابل تنبیه از طرف قانون تعریف شده است، اما صرفاً در تبیین آن، مفهوم حقوقی مسئله کافی نیست. بزهکاری به معنای تعدادی از اعمال ارتكابی غیرقانونی وجه مشترک تمام جوامع انسانی است که می‌تواند ماهیت‌های مختلفی داشته باشد (Ahmadi, 2012). بزهکاری نوعی کج روی است که بیشتر به هنجارشکنی گرایش دارد؛ و به همین دلیل نسبت به جرم معنای گسترده‌تری دارد (Habibi & Riahinassab, 2011). همان طور که برای تأمین سلامت جسمانی افراد پیشگیری از بیماری بهتر از معالجه آن است، در زمینه حفظ مصالح اجتماعی و سلامت جامعه نیز پیشگیری از جرم مهم‌تر از مجازات است (Goodarzi, 2012). در این راستا و با هدف تلاش برای پیشگیری از جرم و بزهکاری باید گفت پدیده بزهکاری معلول عللی است که ریشه‌های آن را در شخصیت روانی، خصوصیات جسمانی و یا محیط زندگی و خانوادگی بزهکاران باید جستجو کرد. از این رو، گروهی عوامل روانی و زیستی را موجب بزهکاری دانسته‌اند و گروهی دیگر بر نقش عوامل اجتماعی و فشارهایی که از طرف جامعه بر فرد وارد می‌شود و سبب گرایش به بزهکاری می‌شود، تأکید داشته‌اند (Saremi, 2010). در این بین، بزهکاری در کودکان و نوجوانان هرچند می‌تواند به عوامل بسیاری از جمله مشکلات فرهنگی، اجتماعی، اقتصادی وابسته باشد؛ اما در گام نخست این خانواده است که کودک را به مسیر صحیح هدایت می‌کند یا بستر گناه و جرم و انحراف را برای او مهیا می‌سازد. به این ترتیب اگر با گسترش بزهکاری در کودکان و نوجوانان روبه‌رو هستیم باید خانواده را به‌عنوان اولین مجرای ورودی فرد به اجتماع مورد بررسی قرار دهیم و علل و انگیزه‌های اولیه بزهکاری را در بستر خانواده جستجو کنیم. در این راستا، می‌توان گفت، به هر اندازه که روابط اعضای از حدود روابط صمیمی، عاطفی و اخلاقی خارج شود، خطر از بین رفتن کارکرد بسیار مهم خانواده یعنی آموزش هنجارها و ارزش‌های اجتماعی افزایش می‌یابد (Sharifian, 2012). به موجب آمارها از ۴۲۲۱ مجرم

نوجوان تعداد ۱۶۰۷ نفر آنان یتیم بوده‌اند که از این عده ۴۰۶ نفر هر دو والد خود را در طفولیت از دست داده بودند و تعداد ۵۴۶ نفر از این نوجوانان دارای نامادری و یا ناپدری بوده و تعداد ۳۱۶ نفر آنان پدران و یا مادران معتاد به مواد مخدر داشته‌اند. علاوه بر این، تعداد ۲۲۸ نفر از نوجوانان مذکور حاصل ازدواج‌های غیرقانونی بوده‌اند. از طرفی ۱۸۹ نفر از نوجوانان فوق‌الذکر نیز پدر و مادر مجرم و محبوس داشته‌اند و بالاخره تعداد ۱۳۹ نفر آنان پدر و یا مادرشان سابقه حبس‌های بیش از ۳ ماه داشته و بقیه نیز بر اثر سوء معاشرت و عدم تربیت صحیح مرتکب جرم شده‌اند (Khanmohammadi, 2013).

وظایف خانواده را می‌توان به سه طبقه اصلی که شامل (۱) وظایف پایه؛ از قبیل برآورده ساختن نیازهای اولیه خوراک و پوشاک و نظایر آن؛ (۲) وظایف تحولی یعنی وظایفی که باید برای تضمین رشد سالم اعضا در کنار نیازهای اولیه زندگی مورد توجه قرار داد و (۳) وظایف بحرانی که به توانایی خانواده‌ها در مقابله با حوادث و رخدادها مربوط می‌شود، تقسیم‌بندی نمود (Fogarty, 2009). بر اساس این الگو، لزوم رشد و تکامل بهنجار افراد در بستر خانواده تابع برآورده شدن این نیازها در حد مطلوب و بهنجار است. عدم موفقیت در تأمین نیازهای اولیه خانواده، عوارض ناگواری را برای خانواده به همراه دارد. روی آوردن به سرقت و بزهکاری و تن دادن به خودفروشی در بین زنان بخشی از آثار ناتوانی خانواده در انجام وظیفه پایه است (Mohideen, 2016). همچنین ناتوانی در انجام وظایف تحولی، خانواده را دچار مشکلات عاطفی و روانی می‌کند. بسیاری از اختلالات و نارسایی‌های شخصیتی، خلقی و رفتاری ریشه در بی‌توجهی به انجام وظایف تحولی دارد (Minochin & Fishman, 2012). در تحقیق دیگری نشان داده شد که خانواده تأثیر معناداری بر گرایش و عدم گرایش دختران به ارتکاب بزهکاری دارد (Rabani khorasgani, 2014). بر اساس نتایج تحقیق (Sharifian & Malekian, 2012) بین کسانی که در زندان می‌باشند و آن‌هایی که آزاد هستند از نظر ازهم‌گسیختگی خانواده‌ها اختلاف معنادار

بزهکاری بود. جامعه آماری این تحقیق شامل نوجوانان ۱۴ تا ۱۸ سال مقیم کانون اصلاح تربیت و تعداد آن‌ها برابر با ۳۰۰ نفر بود که تعداد ۱۷۵ نفر نوجوانانی بودند که حداقل برای دومین بار به کانون اصلاح و تربیت ارجاع شده بودند و به عنوان نمونه بزهکار انتخاب شدند. معیار ورود به مطالعه، بر اساس پرونده‌های موجود، حداقل دو بار ارجاع به کانون در نظر گرفته شد تا موارد بزهکار اتفاقی که شامل نوجوانانی است که برای اولین بار به کانون ارجاع شده‌اند و بزهکار اتفاقی خوانده می‌شوند از مطالعه حذف شود (Ebrahimi, 2015).

ابزار پژوهش

مقیاس چندبعدی بزهکاری نوجوانان و جوانان: این پرسشنامه دارای ۲۲ سؤال است که با در نظر گرفتن شرایط فرهنگی، ویژگی‌های اجتماعی جامعه ایران و نظریه‌های جامعه‌شناسی مقیاس چندبعدی بزهکاری نوجوانان و جوانان تدوین و اعتبار یابی شده است (Sahami et al., 2017). سؤالات این پرسشنامه در چهار مقوله قانون‌شکنی ۴ سؤال (به چه میزان گرایش دارید که بدون گواهینامه رانندگی کنید - به چه میزان بر دیوارها و صندلی‌های مدرسه چیزهایی را می‌نویسید)، بزه سطح پایین ۶ سؤال (به چه میزان در طول تحصیل بدون اجازه وسایل تحریر دوستانتان را برداشتید - به چه میزان بدون اجازه از شارژ موبایل دیگران استفاده می‌کنید)، رفتارهای غیراخلاقی ۵ سؤال (به چه میزان به طور پنهانی با جنس مخالف خود قرار ملاقات می‌گذارید - به چه میزان به خاطر تنهایی با جنس مخالف ارتباط برقرار می‌کنید) و مصرف الکل، مواد مخدر و سیگار ۷ سؤال (به چه میزان استفاده از الکل و مواد مخدر برای شما لذت بخش است - به چه میزان برای راحت شدن اعصاب خود سیگار می‌کشید) هستند. پاسخ به سؤالات بر اساس مقیاس لیکرت ۶ درجه‌ای اصلاً (= ۰)، خیلی کم (= ۱)، کم (= ۲)، زیاد (= ۳)، خیلی زیاد (= ۴) و فوق‌العاده زیاد (= ۵) نمره‌گذاری شده است. ضریب پایایی کل پرسشنامه با آلفای کرونباخ ۰/۷۱ و برای عامل اول (مصرف الکل، ۰/۸۹)، عامل دوم (ارتباط با جنس مخالف، بزه اخلاقی، ۰/۸۲)، عامل سوم (بزه با سطح پایین ۰/۷۰) و عامل چهارم (قانون‌گریزی ۰/۶۲) به دست آمد و با ضریب

وجود دارد. به عبارت دیگر از هم‌گسیختگی خانواده در ارتکاب جرم و به زندان افتادن مؤثر بوده است. (Sayegan & Jebelli, 2010) در پژوهش دیگری نشان می‌دهند، فردی که در کودکی محبت کردن را فراموش کرده و در آغوش گرم پدر و مادر پرورش نیافته و همیشه تحقیر شده، در پی انتقام برآمده و عقده‌های ناشی از این کمبودها را در قانون شکنی و تضییع حق دیگران جبران می‌کند. (Kalateh jari et al., 2005) نیز در مطالعه‌ای بر روی گروهی از پسران بزهکار استان مازندران دریافتند متغیرهای خانوادگی همچون ازدواج مجدد والدین، بیکار بودن آن‌ها و سابقه مصرف مواد مخدر توسط پدران در بروز بزهکاری فرزندان آن‌ها اثرگذار است. بر اساس بررسی‌های (Feigelman, Howard, Xiaoming, & Cross, 2000) داشتن روابط خانوادگی باز، تماشاگر خشونت بودن و نظارت والدین با ارتکاب خشونت جوانان رابطه مستقیم و معناداری دارد. (Shoemaker, 2010) نیز رابطه عاطفی فرد در دوران کودکی را با بروز بزهکاری نوجوانان مرتبط دانست. (Zahn, 2009) نیز در تحقیق خود به این نتیجه رسید تعلق و دلبستگی به پدر و مادر، پیوسته بودن خانواده با بزهکاری نوجوانان رابطه معکوسی دارد. تمامی این مطالعات تأثیر نقش خانواده در کج روی و انحرافات اجتماعی نوجوانان را مطرح نموده و چون در ایران تاکنون در مورد ابعاد عملکردی خانواده و ارتباط با بزهکاری در بین نوجوانان بزهکار کانون اصلاح و تربیت مطالعات اندکی صورت گرفته در این پژوهش محقق بر آن شد تا با بررسی اهمیت نقش کارکرد خانواده بر بروز بزهکاری به این فرضیه پاسخ دهد که کارکرد خانواده با ابعاد آن (همراهی عاطفی، حل مشکل، کنترل رفتار، آمیزش عاطفی، ارتباط و نقش‌ها) در بروز بزهکاری تأثیر دارد.

روش

روش پژوهش، جامعه آماری و نمونه: طرح پژوهش حاضر از نوع توصیفی همبستگی بود که محقق در آن به دنبال بررسی میزان اثرگذاری عملکرد خانوادگی با تأکید بر مؤلفه‌های مرتبط با آن (حل مسئله، ارتباطات، نقش‌ها، پاسخگویی عاطفی، درگیری عاطفی و کنترل رفتاری) بر بروز

مادران دانش‌آموزان مدارس ابتدایی شهر تهران این پرسشنامه را تکمیل کردند. ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۴ و برای خرده‌مقیاس کارکرد کلی ۰/۷۸، حل مسئله ۰/۷۲، ارتباط ۰/۷۰، نقش‌ها ۰/۷۱، همراهی عاطفی ۰/۷۳۶، کنترل رفتار ۰/۶۶ و آمیزش عاطفی ۰/۷۱ گزارش شد. در تحقیق کاشن و همکاران (۲۰۱۷) ضریب آلفای کرونباخ برای کل پرسشنامه ۰/۹۵ و برای خرده‌مقیاس کارکرد کلی ۰/۷۹، حل مسئله ۰/۷۴، ارتباط ۰/۷۲، نقش‌ها ۰/۷۰، همراهی عاطفی ۰/۷۴، کنترل رفتار ۰/۶۹ و آمیزش عاطفی ۰/۷۴ گزارش شد. در این تحقیق نیز آلفای کرونباخ برابر با ۰/۸۸ به دست آمد، همچنین پایایی آزمون باز آزمون برای زیرمقیاس‌ها به ترتیب برای خرده‌مقیاس کارکرد کلی ۰/۷۹، حل مسئله ۰/۷۷، ارتباط ۰/۷۲، نقش‌ها ۰/۸۰، همراهی عاطفی ۰/۵۵، کنترل رفتار ۰/۷۵ و آمیزش عاطفی ۰/۷۲ گزارش شد.

روش اجرا و تحلیل داده‌ها

به منظور اجرای پژوهش بعد از مراجعه به کانون اصلاح و تربیت و برقراری ارتباط اولیه برای جلب توجه و رعایت صداقت در پاسخگویی، دستورالعمل نحوه پاسخ دهی به سؤالات برای نوجوان توضیح داده شد و به آنان اطمینان داده شد که اطلاعات ارائه شده توسط آنان صرفاً برای انجام کار پژوهشی مورد استفاده قرار می‌گیرد و محرمانه خواهند ماند. پس از اجرا، داده‌ها توسط نرم‌افزار SPSS تجزیه و تحلیل شدند. برای آزمون فرضیه‌های تحقیق از ضریب همبستگی و رگرسیون چندگانه استفاده شد.

یافته‌ها

فرضیه کلی: عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری در نوجوانان تأثیر دارد. به منظور بررسی این فرضیه از آزمون رگرسیون استفاده شد که نتایج آن جدول ۱ مشاهده می‌شود.

بازآزمایی عامل اول (مصرف الکل، ۰/۹۱)، عامل دوم (ارتباط با جنس مخالف، بزه اخلاقی، ۰/۹۶)، عامل سوم (بزه با سطح پایین ۰/۷۲) و عامل چهارم (قانون‌گریزی ۰/۷۵) است (Sahami et al., 2017). پایایی این ابزار در این پژوهش با روش آلفای کرونباخ ۰/۸۴ محاسبه شد.

پرسشنامه سنجش خانواده مک ماستر (Epstein, Baldwin & Bishop, 1983): این پرسشنامه در سال ۱۹۸۳ میلادی توسط اپستاین، بیشاپ و بالدوین در دانشگاه مک ماستر ارائه شد که مبتنی بر رویکرد سیستمی است که ساختار، سازمان و الگوی تبدلی واحد زناشویی را توصیف می‌کند. این پرسشنامه ۶۰ سؤال دارد و ابعاد مهمی از کارکرد خانواده را که اغلب نمود بالینی پیدا می‌کنند در شش بعد مورد ارزیابی قرار می‌دهد که عبارت‌اند از: حل مسئله، ارتباطات، نقش‌ها، پاسخگویی عاطفی، درگیری عاطفی و کنترل رفتاری. پرسشنامه (Macmaster, 1983) به ما اجازه می‌دهد که روابط خانوادگی یا زناشویی را در یک طیف از وضعیت سلامت تا اختلال شدید روانی مورد آزمایش قرار دهیم. این پرسشنامه به روش لیکرت نمره گذاری شده است در این ابزار به هر سؤال نمره ۱ تا ۴ داده می‌شود که بر اساس انتخاب گزینه‌های قویاً موافقم (نمره ۱)، موافقم (نمره ۲)، مخالفم (نمره ۳)، قویاً مخالفم (نمره ۴) است. دامنه نمرات این پرسشنامه بین ۶۰ تا ۲۴۰ است؛ بنابراین، در این پرسشنامه هر چه آزمودنی در هر خرده‌مقیاس نمره بالاتری به دست آورد، نشانگر اختلال و عملکرد ناسالم بیشتر در آن خرده‌مقیاس است. دو مورد از سؤال‌های این پرسشنامه به شرح ذیل است ۱- برنامه ریزی فعالیت‌های خانوادگی ما دشوار است، چون ما یکدیگر را به درستی درک نمی‌کنیم. ۲- اگر کسی در خانواده ما دچار مشکل شود، سایرین هم درگیر حل آن می‌شوند. (Mohammadi & Malekkhosravi, 2007) پژوهشی را انجام دادند تا ویژگی‌های روان‌سنجی این پرسشنامه را بررسی نمایند. برای این منظور ۴۹۴ نفر از

جدول ۱. نتایج خلاصه مدل تأثیر عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری در نوجوانان

مدل	R	R ²	R ² _{adj}	خطای استاندارد برآورد
۱	۰/۷۵	۰/۵۶	۰/۵۵	۱/۱۹

متغیر عملکرد خانواده تبیین می‌گردد. برای بررسی تأثیر مؤلفه های عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری در نوجوانان ضرایب تأثیر رگرسیون مشاهده شده در جدول ۲ مورد بررسی قرار گرفت.

جدول ۱ خلاصه مدل را نشان می‌دهد. مقدار ضریب همبستگی (R) بین متغیرها برابر با ۰/۷۵ است که نشان می‌دهد بین متغیر پیش‌بین و متغیر ملاک همبستگی بالایی وجود دارد. مقدار ضریب تعیین تعدیل شده ($R^2=0/56$) است که نشان می‌دهد ۵۶ درصد واریانس بزهکاری توسط

جدول ۲. ضرایب تأثیر رگرسیون مؤلفه‌های عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری در نوجوانان

Sig	T	ضرایب استاندارد شده	مدل
		Beta	
۰/۰۰۰	-۲۱/۶۳	-۱۲	همراهی عاطفی
۰/۰۰۸	-۱۹/۰۴	-۹/۰۵	حل مشکل
۰/۰۰۲	-۱۷/۸۹	-۷/۷	کنترل رفتار
۰/۰۱	-۱۳/۹۴	-۶/۸	آمیزش عاطفی
۰/۰۳	-۸/۶۲	-۳/۶	ارتباط
۰/۰۴	-۶/۰۹	-۲/۸	نقش‌ها

اطمینان معنادار است که بیانگر تأثیر ضریب رگرسیون استاندارد شده مؤلفه نقش عملکرد خانواده بر متغیر بروز بزهکاری در نوجوانان است.

بحث و نتیجه‌گیری

نتایج این تحقیق نشان داد عملکرد خانواده ۵۶ درصد از واریانس بزهکاری را تبیین می‌کند؛ بنابراین رابطه معناداری بین این متغیر با میزان بروز بزهکاری وجود دارد. این یافته با نتایج تحقیقات (Kalateh jari, 2010, Nazari et al., 2012, Vitaro, 2013, Sharifiah & Malekian, 2012) همخوان است. همچنین در این مطالعه نشان داده شد که ابعاد عملکرد خانواده شامل همراهی عاطفی، حل مشکل، کنترل رفتار، آمیزش عاطفی، ارتباط و نقش‌ها در بروز بزهکاری نوجوانان مؤثر است؛ بنابراین می‌توان اظهار کرد خانواده تأثیر عمیقی بر بزهکاری و شخصیت افراد دارد. بزهکاری نوجوانان همواره از جمله مسائل مورد توجه در جوامع مختلف بوده است. این آسیب اجتماعی نه تنها می‌تواند هزینه‌های گزافی را بر دولت‌ها تحمیل کند، بلکه سبب از دست دادن نیروهای جوان کشور به‌عنوان آینده‌سازان و سرمایه‌های اصلی آن

با توجه به نتایج جدول ۲ مقدار آماره t برای مؤلفه همراهی عاطفی عملکرد خانواده ($t=-21/63$) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است که بیانگر تأثیر ضریب رگرسیون استاندارد شده این مؤلفه بر متغیر بروز بزهکاری در نوجوانان است. مقدار آماره t برای مؤلفه حل مشکل ($t=-19/04$) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است که بیانگر تأثیر ضریب رگرسیون استاندارد شده آن بر متغیر بروز بزهکاری در نوجوانان است. مقدار آماره t برای مؤلفه کنترل رفتار ($t=-17/89$) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است که بیانگر تأثیر ضریب رگرسیون استاندارد شده این مؤلفه بر متغیر بروز بزهکاری در نوجوانان است. همچنین مقدار آماره t برای مؤلفه آمیزش عاطفی ($t=-13/94$) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است که بیانگر تأثیر ضریب رگرسیون استاندارد شده مؤلفه آمیزش عاطفی بر متغیر بروز بزهکاری در نوجوانان است. مقدار آماره t برای مؤلفه ارتباط نیز ($t=-8/62$) در سطح ۹۹ درصد اطمینان معنادار است که بیانگر تأثیر ضریب رگرسیون استاندارد شده مؤلفه ارتباط بر متغیر بروز بزهکاری در نوجوانان است؛ و در نهایت مقدار آماره t برای مؤلفه نقش‌ها ($t=-6/09$) در سطح ۹۹ درصد

طرفی افرادی که روابط خانوادگی ساختاریافته تری دارند، تعامل سازنده‌ای با سایر اعضای خانواده به‌ویژه والدین دارند، در محیط اجتماعی حضور پررنگ تری دارند و به دیگران علاقه مند هستند احتمال کمتری دارد مرتکب بزه شوند (Moitra et al, 2018).

بعد دیگر مطرح شده در نظریهٔ هیرشی یعنی تعهد نیز با در نظر گرفتن جایگاه خانواده در زندگی نوجوانان قابل توجه است؛ به گونه‌ای که هرچه فرد احساس مسئولیت و تعهد بیشتری نسبت به خانواده و جامعه خود داشته باشد کمتر به سمت ارتکاب جرم و بزهکاری خواهد رفت (Ahmadi, 2012). در واقع هر چه فرد نقش‌های برجسته‌تر و انتظارات مشخص تری از خانواده داشته باشد و نیازمند پاسخ‌های اجتماعی و ارتباطی بیشتری باشد، نیاز به سرمایه گذاری بالاتری در خصوص کنش‌های موافق با جامعه و خانواده احساس و در این زمینه سرمایه گذاری بیشتری می‌کند و دلیل بیشتری برای حفاظت از دستاوردهای خود با دیگران خواهد داشت (Barnez et al, 2006). در عین حال، اشتغال به تکالیف خانوادگی و تلاش برای بقاء خانواده باعث می‌شود تا افراد فرصت کمتری برای درگیر شدن در رفتارهای بزهکارانه داشته باشند. در حالی که افراد که در فعالیت‌های متعارف خانوادگی و اجتماعی شرکت ندارند، تمایل و فرصت بیشتری برای ارتکاب جرم و بزه خواهند داشت (Sogar, 2014). به عبارتی، زمانی که چالش اصلی فرد تلاش برای حل مشکلات در بنیان خانواده و رفتارهای اثربخش و هماهنگ با بقاء و حفظ بنیان خانواده باشد این طور می‌توان اظهار کرد که خانواده تأثیر عمیقی بر اعضای آن می‌گذارد. همچنین الگوهای خانوادگی نامتعادل و روابط معیوب هم چون ازهم‌گسیختگی، آشفتگی، درگیری و نارسایی‌های رفتاری و عقیدتی والدین، نقش مؤثری در تکوین و شکل‌گیری نگرش مثبت فرد نسبت به بزهکاری ایفا می‌کند و اگر فرد مورد توجه خانواده واقع نشود و یا از خانواده طرد شود آماده کج روی، ناسازگاری و تجاوز به حقوق دیگران خواهد شد. کودکانی که در محیط خانه پذیرفته نشده‌اند و با محرومیت عاطفی و فقدان مهر مادری روبرو بوده‌اند، محبت و عواطف دیگران را احساس نمی‌کنند و با ترک خانه و

کشور می‌شود (Asgari, 2011). در این میان، خانواده به‌عنوان نخستین نهاد اجتماعی که ساختار اصلی شخصیت و روان فرد را می‌سازد، پایه و مبنای رشد نوجوانان محسوب می‌شود و هرگونه گسستگی و بدعملکردی در آن را می‌توان با بزهکاری در ارتباط دانست (Ratinabalan, 2017). بررسی‌های متعدد نشان داده است که بزهکاران از خانواده نابسامان و آشفته هستند که این نابسامانی سبب طرد آن‌ها شده است؛ بنابراین اگر فرد مورد توجه خانواده واقع نشود و یا از خانواده طرد شود آماده کج روی، ناسازگاری و تجاوز به حقوق دیگران خواهد شد. کودکانی که در محیط خانه پذیرفته نشده‌اند و با محرومیت عاطفی و فقدان مهر مادری روبرو بوده‌اند، محبت و عواطف دیگران را احساس نمی‌کنند و با ترک خانه و مدرسه و ناسازگاری ممکن است رفتار خصمانه بروز دهند. این افراد فاقد قدرت سازش می‌شوند؛ بنابراین هرچه روابط اعضای خانواده سالم و از صمیمیت بیشتری برخوردار باشد، امکان بروز رفتارهای بزهکارانه و انحرافی در افراد کمتر خواهد شد (Ghareyatagh, 2015). خانواده‌هایی که در آن‌ها تعاملات میان اعضای خانواده صمیمی و سازگارانه نباشد و در آن نقش‌ها و مسئولیت‌های مختلف تقسیم نشده باشد و یا مسئولیت‌های یک عضو بر عهده افرادی واگذار شود که انجام درست آن مسئولیت‌ها خارج از توانشان است و در کل عملکرد مناسب و بهنجاری نداشته باشد، سبب تمایل اعضای آن به دوری از خانواده می‌شود. از این رو، احتمال بروز بزهکاری و انحرافات اجتماعی را در فرد می‌افزاید (Cashen et al., 2017). در همین راستا، (Parsons, 2005) معتقد است نهادها و سازمان‌های اجتماعی، ابزارهای جامعه‌پذیری و درونی سازی ارزش‌ها هستند و اگر این نهادها و از جمله خانواده کارایی لازم را نداشته باشند جامعه دچار بی‌سازمانی اجتماعی شده و پیامد آن شیوع رفتار انحرافی در جامعه است.

(Hirschi, 1969) معتقد است بروز بزهکاری با چهار جزء اصلی شامل تعلق خاطر، تعهد، درگیر شدن و اعتقاد در ارتباط است. در این میان، دل‌بستگی و علاقه یکی از مهم‌ترین عناصر بزهکاری است که با میزان وابستگی فرد به اشخاص دیگر به ویژه خانواده و نهادهای اجتماعی در ارتباط است. از

- Companion to the Journal of Clinical Psychiatry; 11(4), 176.
- Ghareyadagh, D., Khaleghi, A., Mehdipoor, M. (2015). Criminological study of the effect of individual and family factors on the crime, *Intelligence and Criminal Research Journal*; 10(4):1-28 [Persian]
- Goodarzi, Sh. (2012). Identifying and Investigating the Causes of Youth and Adolescents' Drug Addiction; *Tabib*; 12 [persian]
- Habibi, M., Riahinassab, N. (2011) The pathology of addiction and the social factors affecting it, *National Conference on Pathology of Youth issues*, Islamic Azad University, Falavarjan Branch. [Persian]
- Hirschi, T. (1969). Causes of delinquency. Berkeley, CA: University of California Press. *Scientific research*, 309.
- Kalatehjari, M., Khosravi, A., et al. (2005). Comparison of Social, Personality and Family Characteristics of Delinquent Adolescents in Mazandaran Province with the Control Group, *Scientific Journal of Birjand School of Nursing and Midwifery*; 2(1): 25-93 [Persian]
- Khanmohammadi, A., Homayooni, A., Eshaghi, M. (2014). The relationship between emotional intelligence and mental health in Delinquent and normal adolescents, *Journal of Sociological Studies in Adolescent*; 4(3):9-22 [Persian]
- Minuchin, S., Fishman, H. (2012). Family therapy techniques, translated by Bahari, F., Sia, F., Roshd Publications. [persian]
- Mohideen, R., Anuar N., Latiff, D., Ridzuan, A., Kamarudin, F. (2016). Social factors that contributes juvenile delinquency at Melaka. *Int J Educ Soc Sci*.3 (Feb.), 93-98.
- Moitra, T. Mukherjee, I., Chatterjee, G. (2018). Parenting Behavior and Juvenile Delinquency Among Low-Income Families, *Victims & Offenders*, 13 (3), 336- 348.
- Nazari, A., Aminimanesh, S., Shahini, A. (2012). Family structure, parental supervision, and companionship with peers Juvenile delinquent and normal boys, *Journal of Research in Mental Health*; 6(4): 60-68 [persian]
- مدرسه و ناسازگاری رفتار خصمانه بروز می‌دهند. این افراد فاقد قدرت سازش می‌شوند.
- در پایان با توجه به یافته‌های این مطالعه مبنی بر تأثیر عملکرد خانواده بر بروز بزهکاری پیشنهاد می‌شود تا در میان والدین اقشار مختلف جامعه به‌ویژه گروه‌های آسیب‌پذیر دوره‌های آموزشی و اطلاع‌رسانی‌های کاربردی طراحی و اجرا شود. این دوره‌ها با هدف افزایش سطح دانش و مهارت والدین به‌منظور گسترش و ارتقاء میزان صمیمیت و همراهی عاطفی در میان اعضای خانواده، دوره‌های ارتباط مؤثر و آموزش مهارت حل مسئله، تصمیم‌گیری، عملکرد نقش‌ها و روش‌های کنترل رفتار برای خانواده‌ها برگزار شود. این موضوع می‌تواند به بهتر شدن عملکرد خانواده و در نتیجه کاهش نرخ بروز بزهکاری در جمعیت نوجوان منجر شود.

منابع

- Ahmadi, H. (2012). *Sociology of Deviations*, Publications of study and compilation of human books Universities(SAMT): Ed. 6 [Persian]
- Asgari, S., Zakiei, A., Alikhani, M., Adolescent delinquency prevention interventions, *Journal of Studies of Crime Prevention*; 20: 9-28 [Persian]
- Barnes, G., Hoffman, J., Welte, J., et al. (2006). Effects of parental monitoring and peer deviance on substance use and delinquency. *Journal of Marriage and Family*, 8(4): 1084-1104
- Cashen, M. Boccio, K& Beaver, M. (2017). Contents. The Influence of Family Structure on Delinquent Behavior, *Youth Violence and Juvenile Justice*, 17(1), 88-106.
- Ebrahimi, Sh., Ashrafi, A., Alizadeh, F. (2015). Criteria for identifying accidental offenders and proportionate response, *journal of judgement*; 15(83): 143-173 [Persian]
- Feigelman, S., Howard, D. E., Xiaoming, & Cross-, S. (2000). Psychology and Environmental Correlates of Violence Perpetration among African- American Urban Youth. *Journal of Adolescent Health*, 27(3), 202-209.
- Fogarty, C.T. (2009). Evaluating and treating families: The Mc Master Approach. *Primary Care*

- Rabbani Khorasgani, A. (1393). Qualitative study of the impact of family on the crime rate of girls and women, *Strategic research Security and social order*; 3(8):17-33 [Persian]
- Rathinabalan, I., Narayan, S. (2017). Effect of family factors on juvenile delinquency, *International Journal of Contemporary Pediatrics*, 4 (6), 2079-2082.
- Sahami, S., Zei, H., Parvizzade. A. (2017). Build and validate a multidimensional juvenile delinquency scale, *Journal of Psychological Methods and Models*; 3(8):71-86 [Persian]
- Saremi, A. (2010) Explaining the smuggling of goods from a sociological perspective, *Journal of Enforcement Knowledge*; 6(7): 40-59 [Persian]
- Sharifian, J., Malekian, L. (2012). Study of social factors affecting crime in women prisoners of Golestan province, *Journal of Substance Abuse*; 6(2):51-84 [Persian]
- Shaygan, F., Jebeli, M. (2010). Investigating individual factors affecting women's delinquency, *Journal of Female Police*; 4(13): 75-68 [Persian]
- Shoemaker, D. J. (2010). Theories of Delinquency: An Examination of Explanations of Delinquent Behavior. Sixth Ed., New York: Oxford University Press, 27-28.
- Sogar, C. (2014). The influence of family process and structure on delinquency in adolescence, An examination of theory and research, *Journal of Human Behavior in the Social Environment*, 27(3), 402-415.
- Tilley, N. (2005). Handbook of Crime Prevention and Community Safety (Ed.), William Publishing, Portland, Oregon, 380-385.
- Vitaro, P. (2013). Examine the mediating role of resilience in the relationship between personality traits and attitudes to crime. *Journal of Research in Crime and Delinquency*, 40(1), 6-33.
- Zahn, M. A. (2009). The Delinquent Girl. 1ed, Philadelphia: Temple University Press, 30-49.